

Caner SOLAK

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof
Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum-TÜRKİYE
Erzurum Technical University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature,
Erzurum-TURKIYE
ORCID: 0000-0002-6295-6513
canersolak86@hotmail.com

Gerçeklik ve Edebiyat İlişkisi Açısından Mehmet Âkif Ersoy'un *Âsım* Şiirinde Köylüler

Öz

Bu çalışmada Mehmet Akif Ersoy'un *Âsım* (1919) adlı şiir kitabında yer alan Hocasade adlı kahramanın I. Dünya Savaşı yıllarında Kartal Kurna'da gittiği bir köy düğününde köylülerin sosyal ve ekonomik şartlarına dair izlenimleri ile 1915 yılında Mentеше sancağının zirai durumu hakkında Ali Rıza Bey adlı ziraat memuru tarafından düzenlenen rapor karşılaştırılmıştır. Bu amaçla Ömer Naci Soykan'ın edebiyat sosyolojisi çalışmaları için teklif ettiği kurgusal eserlerden çıkarılan edebî harita ile gerçek dünyadan çıkarılan nesnel haritanın benzerlikler ve farklılıklar açısından mukayese edilmesi yöntemi kullanılmıştır. Toplumsal meselelerin edebî esere yansımalarının ne ölçüde olduğunun incelendiği bu çalışmada, Mehmet Akif Ersoy'un gerçekçi sanat anlayışına bağlı olarak I. Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı köylülerinin ve köylülerinin durumlarını tarihsel ve sosyolojik verilerle uyumlu bir şekilde yansıttığı tespit edilmiştir.

Edebî ve nesnel haritayı oluşturan iki metin birlikte okunduğunda aralarında birçok paralellik olduğu görülmüştür. Gerçekliği temsil eden rapordaki eğitim, zirai faaliyetler, boş zaman etkinlikleri ve toplum sağlığı gibi durumlar; süslenmeden, tüm çıplaklığı ile bu çalışmada üzerinde durulan edebî metinde de yer almıştır. Edebî ve nesnel haritalar, birbirlerine kusursuz bir biçimde uymaktadır. Benzer durumlar, hemen hemen aynı kelimeler kullanılarak anlatılmıştır. Mehmet Âkif Ersoy'un dönem köylüsünün içinde olduğu koşulları şiirine bu denli gerçekçi yansıtabilmesini veterinerlik yaptığı dönemde Anadolu, Rumeli ve Arabistan'da çalışmış olmasına ve mesleği gereği köylülerle iç içe bulunmasına bağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, *Âsım* şiiri, Edebiyat sosyolojisi.

Villagers in Mehmet Âkif Ersoy's Poem *Âsım* in Terms of the Relationship Between Reality and Literature

Abstract

In this study, the impressions of the protagonist named Hocasade in Mehmet Akif Ersoy's poetry book named *Âsım* (1919) about the social and economic conditions of the villagers at a village wedding in Kartal Kurna during World War I and the report prepared by the agricultural officer named Ali Rıza Bey about the agricultural situation of the Mentеше in 1915 were compared. For this purpose, the method of comparing the literary map extracted from fictional works and the objective map extracted from the real world in terms of similarities and differences proposed by Ömer Naci Soykan for literary sociology studies was used. In this study, in which the extent to which social issues are reflected in literary works is examined, it was determined that Mehmet Akif Ersoy reflects the conditions of Ottoman villages and peasants during the World War I years in a manner compatible with historical and sociological data, depending on his realistic understanding of art.

When the two texts that make up the literary and objective map are read together, it is seen that there are many parallels between them. In the report, which represents reality, situations such as education, agricultural activities, leisure time activities and public health are presented in the literary text in their nakedness, without embellishment. The literary and objective maps fit each other perfectly. Similar situations are described using almost the same words. The fact that Mehmet Akif Ersoy was able to reflect the conditions of the peasants of the period so realistically in his poetry can be attributed to the fact that he worked in Anatolia, Rumelia and Arabia during his period as a veterinarian and that he was intertwined with the peasants due to his profession.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, *Âsım* poem, Sociology of literature.

Giriş

“Yazarların” içinde buldukları toplumun sosyal ve ekonomik gelişmelerinden / şartlarından etkilenmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Cemil Meriç, bu konuda “Her edebi eser sosyal bir olaydır. Ferdin eseridir, ama ferdin içtimai eseri edebi eserin ana özelliği kişiyle toplum arasında bir bildirişim aracı olmasıdır” der (Meriç, 1971, s. 8-9). Fert olarak bahsedilen sanatçı, Mehmet Âkif gibi “toplum mistiği” olmuş bir kişi ise onun eserlerinde devrinin sosyal olaylarına dair pek çok veri bulmak kaçınılmazdır (Okay, 2007, s. 60). Sezai Karakoç, bu durumu “Âkif’in şiiri bir nevi günlük (Jurnal)tür. Ancak, bir şairin (ben)i etrafında toplanan eşya ve olayların anlatılışı değil, bütün bir toplumun günlüğü... Bunun için şiir yer yer bir kronik manzarası kazanır.” sözleriyle ifade eder (Karakoç, 1999, s. 42).

Bu sebeple birçok sanatçının eserinde belli ölçülerde karşılaşılan edebî eser-toplumsal hayat etkileşimi, Âkif’in eserinde -gerçekçi sanat anlayışı ve mizacından kaynaklanan sebeplerle-yoğun şekilde bulunur.

Toplumsal meselelerin edebî esere yansımalarının incelendiği bu çalışmada; Âkif’in sanat anlayışına bağlı olarak yaptığı tasvirlerde, yarattığı tiplerde ve ele aldığı olaylarda geneli yansıtmaya çalışması, II. Meşrutiyet ve I. Dünya Savaşı dönemlerinde geleneksel tarım toplumu olan Osmanlıda âdeta toplumsal molekül işlevinde olan köy(lüler) hakkında bazı tarihsel, sosyolojik ve kültürel bilgilere ulaşabilme fırsatı sunmaktadır.

Köksal Alver’e göre “Edebiyat, oluşum ve gerçekleşme aşamalarında salt estetik ve edebî kaygıların öne çıkmasıyla görünürlük kazanmasının yanında toplumsal, siyasal, dinsel, ideolojik bilgi gövdelerinin de bir yerinde bulunmak, o yerin önemli bir aktörü olmakla da görünürlük kazanmaktadır.” (Alver, 2004, s. 19). Edebî eseri; toplumsal, siyasal, dinsel, ideolojik bilgi gövdelerinin (bilinçli ya da bilinçsiz) bir yansıması olarak kabul eden edebiyat sosyolojisi yöntemine göre eserlere yaklaşıldığında ise, öncelikle toplum meselelerinin edebî eserle nasıl ve ne ölçüde bir ilişkiye girdiği sorunları üzerinde durulur. Kurmaca dünyanın gerçekliği ile hayat arasında organik bir bağ olduğunu göstermenin teorik ve pratikte çeşitli yolları bulunmaktadır. Bunlardan oldukça işlevsel olanı ise Ömer Naci Soykan’ın vurgusuyla eserin “edebi haritası”nda yer alan tarihsel ve sosyolojik kişileri, kurumları, olayları, zamanı ve mekânları tespit etmek ve bunları “nesnel harita” adı verilen tarihî ve sosyolojik gerçeklikle karşılaştırmaktır (Soykan, 1995, s. 175-176., Edebiyat sosyolojisi hakkında detaylı bilgi için bkz: Grisebach, 1995; Alver, 2004; Meriç, 1971; Goldmann, 2005; Escarpit, 1968).

Bu çalışmada gerçekçi ve devrini yansıtan bir şair olduğu sıklıkla vurgulanan (Okay, 2007, s. 51) Mehmet Âkif’in *Âsım* (1919) adlı şiir kitabında yer alan bir köy tasviri ile 1915 yılında Mentеше sancağının zirai durumu hakkında Ali Rıza Bey adlı ziraat memuru tarafından düzenlenen bir rapor karşılaştırılacaktır. Tefik Güran’ın *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı* başlıklı kitabı aracılığıyla haberdar olunan bu rapor, Ali Rıza adlı yazarın *Menteşe Sancağının Ahvâl-i Zirâ’iyye ve Arzîyyesi* adlı eserinde bulunmaktadır. Ömer Naci Soykan’ın tanımlarıyla belirttiğimizde ise Mehmet Akif’in köy tasviri edebî haritayı, Ali Rıza Bey’in düzenlediği rapor ise nesnel haritayı temsil eder.

Âsım Şiiri

Mehmet Âkif; *Âsım* eserinin başında anlatılan olayların geçtiği zamanı, mekânı ve şahıs kadrosunu okuyucuya ön bilgi olarak verir. Esere başlamadan önce okuyucunun bu şekilde bilgilendirilmesi tiyatro oyunlarını hatırlatır. Ömer Faruk Huyugüzel, *Âsım*’ın “esasen tiyatroya yaklaşan bir eser olmakla birlikte edebiyatın bütün türlerinin ifade vasıtalarını bünyesinde topladığını...” belirtir (1986, s. 52). Eserin zamanı, I. Dünya Savaşı dönemi ve Fatih Yangını evveli olarak belirtilir. Eserin vaka zamanı ise Hocasade’nin evinde geçen bir iki saatlik sohbet süresidir. Olayların geçtiği mekân Hocasade’nin Sarıgüzel’deki evidir.

Eserin şahıs kadrosunda Hocazade, Köse İmam, Âsım ve Emin yer alır. Hocazade'nin oğlu olan Emin'in, eserde önemli bir rolü yoktur. Eser daha çok Hocazade ve Köse İmam'ın diyalogları ve birbirlerine anlattıkları hikâyeler, fabllar ve fıkralar üzerinden yürür. Köse İmam, merhum Hoca Tahir Efendi'nin öğrencilerindedir. Medrese tahsilidir. Geleceğe karamsar bakmakta, toplumun sorunlarından ve kötü gidişatından büyük üzüntü duymaktadır. Hocazade ise merhum Hoca Tahir Efendi'nin oğludur. Mektepte okumuş, eskiden baytarlık da yapmış bir şairdir. Gelecekte umutlu olan, Köse İmam'ın karamsarlığını dengeleyen ve kırmaya çalışan bir kahramandır. Âsım, Köse İmam'ın oğludur. Eser boyunca adı sık sık zikredilen, okuyucu tarafından merakla beklenen kişidir. Âsım, Hocazade'ye göre taşıdığı olumlu özelliklerle memleketin geleceğini kurtaracak ve inşa edecek neslin temsilcisi, Köse İmam'a göre ise yaptığı aşırılıklarla her an kendini yakabilecek bir "mecnûn, çılgın"dır.

Ömer Faruk Huyugüzel'e göre "Eserin bu üç kahramanı ayrı nesilleri ve devirleri temsil eden şahsiyetlerdir. Bunlardan ilki (Köse İmam) İstibdat, ikincisi (Hocazade) Meşrutiyet neslini, üçüncüsü (Âsım) ise Çanakkale zaferini kazanan nesli temsil eder. Âsım daha doğrusu yeni doğan bir neslin sembolüdür." (1986, s. 33). Âkif'in bu eserinde yukarıda değindiğimiz şahsiyetler arasında toplumun bütününde var olan çatışmalar nesil çatışması olarak da okunabilecek bir şekilde kurgulanır. İsmail Kara da, "Âsım'ın önemi bana göre bir tartışma- muhasebe metni gibi inşa edilmesidir." demektedir (2007, s. 149). Âkif'in bu yapıtının temel izleğinin ve dinamiğinin toplumsal konular hakkında nesiller arasında yapılan tartışmalar olduğunu söyleyebiliriz. Farklı nesilleri temsil eden kahramanların üzerinde durdukları konulardan biri de dönem köylülerinin durumudur. *Âsım*'da köylere dair bu dikkat üzerinde Yunus Ayata da durur: "Âkif'in temas ettiği konulardan birisi de memleketin içinde bulunduğu durumdur. O; sosyal, ekonomik, dinî vs. alanlarda tam bir buhran geçiren memleketin içinde bulunduğu durumu pek parlak görmez. Bu durumdan en çok etkilenenler ise köylülerdir." (2014, s. 40).

I. Dünya Savaşı, cephece yaşanan mağlubiyetler ve insan kayıpları ile olduğu kadar cephe gerisinde yarattığı sarsıntılarla da Türk toplumunu derinden etkilemiştir. Savaş, cephe gerisindekiler için yokluk¹, tarafsız bir iç sıkıntısı, değer tanımayan savaş zenginleri, ekonomik ve ahlaki çöküş anlamlarına gelmektedir. "*Safahat*'in altıncı kitabı olan *Âsım*'da dünyanın o tarihe kadar geçirmiş olduğu en geniş ve en mütekâsif savaşının cephe gerisindeki bütün akislerini bulmak mümkündür." (Uğurcan, 1986, s. 147). I. Dünya Savaşı'nın yarattığı toplumsal ve ekonomik çöküntüyü Mehmet Âkif, *Âsım* adlı eserinde ağırlıklı olarak köylünün vaziyeti üzerinden anlatır. Bu şiirde, ayrıca I. Dünya Savaşı'nda ordumuzun durumu ve bilhassa Çanakkale Savaşı'yla ilgili de önemli bölümler bulunmaktadır (Ersoy, 1987, s. 387-390).

Edebî Harita: *Âsım* Şiirinde Bulunan Köy Tasviri

Şiirde bahsedilen köy tasviri Hocazade'nin Kartal Kurna'da gittiği düğünde gördüklerinden oluşmaktadır. Düğünde eğlence amacıyla düzenlenen güreş, insanları keyiflendirmekten çok milletin sefaletini gözler önüne sermeye yarar. Pehlivanlar "biçare" adamlardır. Üzerlerine dökmeye yağ yoktur, su ile ıslatılırlar. Ödül olarak ortaya ancak yaşlı bir keçi koyulabilmiştir. Âkif, bu acıklı tasvirlerinden sonra aynı bölgenin otuz kırk sene evvelki durumunu anlatır. Mevcut durum öncesinde köyün ne kadar refah içinde olduğu gösterilir (Ersoy, 1987, s. 340-348). Âkif'in şiirindeki mevcut kötü hâl, sorunların daimî olmadığını gösteren şanlı geçmiş ve bu geçmişten güç alan kurtuluş umudu için Sema Uğurcan," Mehmed Âkif'in şiirlerinde üç ana zaman, en geniş ve önemlisi hal olmak üzere, mazi ve gelecek zaman bir arada bulunur.

¹ Savaş, cephe gerisindekiler için, normal dönemlerde temin edebildikleri pek çok ihtiyaç maddesini bulunmaz hale getirmiştir. Kendisini ziyarete gelen Köse İmam'a, Hocazade çayın yanında, şekerin bulunması zor olduğu için İzmir üzümü verir. Enfiye çekecek olan Hocazade ile Köse İmam arasında "cerman mı?" "Çekilir boydan mı?" "Neyse, zarurette pek a'lâ gidecek" tarzında konuşmalar olur.

Geçmiş hâle ışık tutar. Halihazır durumu, parlak uzak geçmişi hatırlamasına kıyaslamasına ve örnek göstermesine yol açar” der (Uğurcan, 1997, s. 33).

Mehmet Âkif'in köylünün o günkü durumu üzerine yaptığı tasvirlerle geldiğimizde ise:

Bet beniz sapsarı biçârelerin hepsinde;

...

Şiş karın sıska çocuklar gibi, kollar sarkık;

Arka yusyumu, göğüs çökmüş omuzlar kalkık.

...

Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik Türk'ün (Ersoy, 1987, 340).

Köylünün bir şeyi yok, sıhhati ahlâkı bitik;

Bak o sırtındaki mintan bile tiftik tiftik.

...

Dam çökük, arsa rehin, bahçeyi «icrâ» ister;

...

Hiç bakım görmediğinden mi nedendir, toprak

Verilen tohumu da inkâr edecek, öyle çorak,

Bire dört aldığı yıl köylü, emîn ol, kudurur:

...

Sabah iskambil atar kahvede, akşam domine.

...

Okumak bahsini geç... Çünkü o defter kapalı, (Ersoy, 1987, s. 344-345).

Mısralarıyla karşılaşıyoruz. Bu mısraları yirminci yüzyıl başlarında Mentеше sancağının zirâi durumu hakkında Ali Rıza Bey adlı ziraat memurunun düzenlediği rapordaki bilgilerle karşılaştığımızda ise birbirine yakın tarihlerde farklı Osmanlı köylerinden bahsetmelerine karşın, verilen bilgilerin ve kullanılan kelimelerin birebir örtüşmesi hem *Âsım*'ın gerçekçiliğini hem Mehmet Âkif'in gözlem gücünü hem de edebî eserin toplumsal olaylarla kurduğu ilişkinin mahiyetini ortaya koymaktadır.

Tablo 1

20. yüzyıl Başlarında Kalem Alınmış İki Metinde Yer Alan Köy Anlatımları

EDEBÎ HARİTA (<i>Âsım</i> Şiiri)	NESNEL HARİTA (Ziraat Memurunun Düzenlediği Rapor)
“ Bet beniz sapsarı biçârelerin hepsinde; ... Şiş karın sıska çocuklar gibi, kollar sarkık; Arka yusyumu, göğüs çökmüş omuzlar kalkık.”	“Bu havâli ahâlisi ser-â-pâ cümle mütekatta ve merzagî hastalıklarından yüzleri sapsarı , toprak renginde olduğu gibi karınları şiştir . Sağlam kimseler pek seyrek. Kimsenin benzinde kandan eser görülmez . İskân esâsen en metûn bir vücûdu mahvedecek bir hâl ve şekilde olduğu gibi ...” (Ali Rıza, 1331, s. 120).
“ Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik Türk'ün ... Köylünün bir şeyi yok, sıhhati ahlâkı bitik ; Bak o sırtındaki mintan bile tiftik tiftik.”	“Bundan başka livanın her tarafında ahâli, çiçek, tifo ve frengi hastalıklarına da zebûndur...” (Ali Rıza, 1331, s. 134).

“**Dam çökük, arsa rehin, bahçeyi «icrâ» ister;**

...

Hiç bakım görmediğinden mi nedendir, toprak
Verilen tohumu da inkâr edecek, öyle çorak,
Bire dört aldığı yıl köylü, emîn ol, kudurur:”

“Köyceğiz kazâsı dâhilindeki kurânın hemân yüzde doksanda ve diğerlerin yüzde yetmişinde, **hâneler önünde bâğçe, yeşillik yoktur.** Hatta avlu bile görülmez: **aç açık bir dam,** bir kulûbe arz-ı endâm eyler. Gariptir ki ba’zı karyeler ahâlisi sebzesini şehirden satın alırdâ hâneleri yanında soğan, sarımsak, pırasa gibi levâzım-ı beytiyyeyi yetiştirmek mu’tâdında değillerdir. (...) Buna başlıca sebep **köylünün arâziye hatta hânesine sâhip olamamasıdır** ki bu ne kadar esef-engiz bir hâldir.” (Ali Rıza, 1331, s. 120).

“Sabah iskambil atar kahvede, akşam domine.”

“Sa’y ve amel âdetâ merdûd imiş gibi yazın işlerin en fa’âl zamânında, herhangi bir köye gidilmiş olsa, görüşecek, konuşacak bir haylî erkek köylünün kahvehânelerde yaşlandıkları görülür. (...) Fakat Muğla ve Milas kazâlarıyla Köyceğiz’in bir kısmında 15-20 hânelik bir köyde herhâlde 3-4 kahvehâne bulunur. **Kahvehâne her zamân müşterî ile mâlidir.**” (Ali Rıza, 1331, s. 104-105).

“Okumak bahsini geç... Çünkü o defter kapalı,”

“**Emr-i ma’ârif pek geridedir.** Ekser kurâda usûl-i atîka üzere tedrîsât icrâ eden köy mektepleri vardır ki bu mekteplerden çıkan talebe ne okuyabilir, ne de yazabilir.” (Ali Rıza, 1331, s. 102).

Edebî ve nesnel haritayı oluşturan iki metni birlikte okuduğumuzda birçok paralellik göze çarpar. İki metinde de köylülerin sarı benizli ve karınlarının şiş olduğu belirtilir. İki metinde de sıtma, çiçek, tifo ve frengi gibi hastalık adlarıyla karşılaşırız. Hem şiirde hem raporda köylülerin evlerinin yıkık halde olduğu, bağ ve arsalarının mülkiyetlerinin kendilerinde olmadığı ve toprağın verimsizliği anlatılır. İki metinde de köylülerin çalışmak yerine kahvede vakit geçirdikleri belirtilir. İki metin de köylerde eğitim seviyesinin çok düşük olduğunu, okuma yazma bakımından zayıf olduklarını anlatır. Bu sebeple gerçekliği temsil eden rapordaki durumların süslenmeden tüm çıplaklıkları ile aynı şekilde edebî metinde de yer aldıklarını söyleyebiliriz. Edebî ve nesnel haritalar birbirlerine kusursuz uymaktadırlar. Benzer durumlar, hemen hemen aynı kelimeler kullanılarak anlatılmıştır. Mehmet Âkif’in köylünün içinde olduğu koşulları, şiirine bu denli gerçekçi yansıtabilmesini veterinerlik yaptığı dönemde Anadolu, Rumeli ve Arabistan’da çalışmış olmasına bağlayabiliriz (Fergan, 2011, s. 500). Orhan Okay da Âkif’in köylüyü iyi tanımasını, “Arabistan’dan Balkanlar’a kadar birçok yerde dolaşüyor ve dolaştığı sırada tabii hayvanla uğraşması demek aynı zamanda insanla da uğraşması demek. O hayvan sahipleri köylüdür, köylüyü de o devirde bizim insanlarımız arasında en çok tanıyan insanlardan biri oluyor Âkif.” şeklinde açıklar (2007, s. 49). Ayrıca Aki’f’in mesleği gereği Osmanlı coğrafyasına bu denli hâkim olmasının onu istisnai bir şair yaptığını belirtir. “Toplum içinde toplumu anlatan en önemli şair, belki de tek şairdir Âkif.” (Okay, 2007, s. 55).

Şiirde geçen köy gerçekliğine dair ifadelerin Ali Rıza Bey’in raporuyla (nesnel haritayla) birebir uyuşması ikisinin de gözlem metodunu kullanmasıyla ilgisi olduğu gibi, Âkif’in sanat anlayışıyla da doğrudan bağlantılıdır (Çelik, 2009, s. 66-67). Âkif’in bir şair olarak aslen hikâye ve romanın asli unsurlarından olan tasvir üzerine ‘şiirde tasvir’ merkezli bir yazı yazması, şiirinin genel özellikleriyle beraber düşünüldüğünde önemlidir. Tasvir çeşitlerini dile getiren yazarın, tasvirde gerçeklik vurgusu yapması ve bu tür tasvirleri “hakikî tasvîr” şeklinde tanımlaması rapor

ile şiir arasındaki birebir uyumu izah etmektedir. Akif'e göre "Birçok levhalar vardır ki şiiri içinde olduğundan şâirin bütün san'atı, bütün vazîfesi onları aynen nakletmekten ibaret kalır. Lâkin bu o kadar kolay bir iş değildir. Zira bir kere o levhaları gayet muhit, gayet nâfiz bir nazarla **görmek**; sonra da o sûretle **gösterebilmek** lâzım." (Ersoy, 1987, s. 133-137). Edebî ve nesnel haritalardaki bu örtüşme Akif'in dönem köylerinin ahvalini hem gördüğünü hem de okuyucusuna gösterebildiğini kanıtlar.

Her ne kadar eserin zamanı I. Dünya Savaşı dönemi olsa da köylünün anlatılan "biçare" durumunun geçmişi daha evvele gitmektedir. Âkif'in bu konuda suçu idarecilerde bulduğunu görürüz. Âkif, şiirde "hani" ile başlayan cümlelerinde Osman, Orhan, I. Selim, Yıldırım gibi geçmiş dönemin başarılı padişahlarını sayar ve onları arar. Köylünün yani halkın sefaleti yöneticilerin hatalarından kaynaklanmaktadır ve çok uzun bir tarihsel sürecin sonucudur. Yazar devir köylerinin nasıl tükendiklerini gözler önüne sermekle birlikte okuyucuya umutsuzluk aşamaz. Bu sebeple Âkif'in gözlemci realistlerden farkı "...yarayı açmakla yetinmeyip tedavi de et[meye çalışmasıdır.]" diyebiliriz (Gür, 1997, s. 101).

Sonuç

Bu çalışmada köy örneğinde toplumsal meselelerin edebî esere ne denli gerçekçi bir şekilde yansiyebileceği ve Âkif'in sanat anlayışına bağlı olarak yaptığı tasvirlerde yirminci yüzyılın başlarında Osmanlı'da âdeta toplumsal molekül olan köy(lü)ler hakkında pek çok tarihsel ve sosyolojik bilginin edebî metnin içerisine (belki çok daha kristalize edilmiş bir hâlde) yerleştirildiği gösterilmiştir. Bir diğer ifadeyle *Âsım*'da, edebiyatın gerçeği ile gerçeğin edebiyatı birebir örtüşmektedir.

Edebî eserin gerçeklikle ilişkisinin her zaman örnekte olduğu gibi bu denli uyumlu olması gerekmez. Ancak nasıl bazı yazarlar hayal güçleriyle, yaratıcılıklarıyla hatta mevcut dünyayı hepimizden farklı görebilmeleriyle önemliler, bazıları da dünyaya ayna tutarak olanları bir kez daha gösterdikleri için kıymetlidirler.

Mehmet Âkif Ersoy'un bir anlatım biçimi olarak realizmi etkili bir şekilde kullandığını söyleyebiliriz. Orhan Okay'ın da dediği gibi "toplumun içinden toplumu anlatan" biri olarak realizmdeki başarısı, sanattan beklediği toplumsal fayda ülküsünü gerçekleştirmesini de kolaylaştırmış böylece şiir, okuyucusu için I. Dünya Savaşı Osmanlısına açılan gerçekçi ve ibret verici bir pencere mahiyeti kazanmıştır.

Kaynakça

- Ali Rıza, (1331). *Menteşe sancağının ahvâl-i zirâ'yye ve arzıyyesi*. Matba'a-i Âmire.
- Alver, K. (Ed.). (2004). *Edebiyat sosyolojisi incelemeleri*. Hece Yayınevi.
- Alver, K. (Ed.). (2004). *Edebiyat sosyolojisi*. Hece Yayınevi.
- Ayata, Y. (2014). Mehmet Âkif Ersoy'un *Âsım*'ında toplumsal meseleler. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(38), 35-52.
- Çelik, S. *Edebiyat sosyolojisi bağlamında Mehmed Âkif Ersoy* (Tez No. 253995) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ersoy, M. Â. (1987). *Safabat* (E. Düzdağ, Haz.). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ersoy, M. Â. (1987). *Mehmed Âkif Ersoy'un makaleleri*, (A. Abdülkadiroğlu & N. Abdülkadiroğlu Haz.). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Escarpit, R. (1968). *Edebiyat sosyolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Fergan, E. E. (2011). *Mehmet Âkif: Hayatı, eserleri ve yetmiş muharririn yazıları*, (F. Gün, Haz.). Beyan Yayınları.
- Goldmann, L. (2005). *Roman sosyolojisi*. Birleşik Yayınevi.

Solak, C. (2024). Gerçeklik ve edebiyat ilişkisi açısından Mehmet Âkif Ersoy'un *Asım* şiirinde köylüler, *Mavi Atlas*, 12(2), 295-301.

- Grisebach, M. M. (1995). *Edebiyat biliminin yöntemleri*. AKMY.
- Gür, M. (1997). Mehmet Âkif Ersoy'un edebiyat anlayışı. İçinde İ. Enginün (Ed.), *Vefatının 60. yılında Mehmet Âkif sempozyumu bildirileri* (ss. 101-110). İSAR.
- Güran, T. (1998). *19. yüzyıl Osmanlı tarımı*. Eren Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (1986). Mehmet Akif'in *Asım*'da başvurduğu anlatım vasıtaları ve teknikleri, *Ölümünün 50. yılında Mehmet Akif Ersoy* (ss. 101-110). Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Kara, İ. (2007). İsmail Kara ile söyleşi. İçinde S. Çevik (Ed.), *Akıftan Asım'a* (ss. 149-155). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karakoç, S. (1999). *Mehmed Âkif*. Diriliş Yayınları.
- Meriç, C. (1971). Fildişi kuleden: Edebiyat ve sosyoloji-IV. *Hisar*, 86(161), 8-10.
- Okay, O. (2007). Orhan Okay ile söyleşi. İçinde S. Çevik (Ed.), *Akıftan Asım'a* (ss. 49-60). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Soykan, Ö. N. (1995). Edebiyat sosyolojisi incelemeleri: A. yöntem üstüne. *Cogito*, (3), 175-176.
- Uğurcan, S. (1986). Mehmet Akif'in şiirinde savaş. *Ölümünün 50. yılında Mehmet Akif Ersoy* (ss. 135-166). Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Uğurcan, S. (1997). Mehmed Âkif'te zaman. İçinde İ. Enginün (Ed.), *Vefatının 60. yılında Mehmet Âkif sempozyumu bildirileri* (ss. 33-49). İSAR.